अप आचामति वृष्टिरसि वृश्च मे पाप्मानꣳ सत्येन व्रतमुपैम्यापः सत्यं मयि व्रतमिति ॥ ४ ॥ यजमानोऽन्यतरेण संचरेण विहारं प्रविश्य स्वस्थानऽउपविश्याप आचामति उदकं भक्षयतीत्यर्थः · अग्रे (५) विसर्गोपदेशादाचमनानन्तरं यजमानस्य वाग्यमनम् · पत्न्यपि तूष्णीमाचामति ।

वाचं विसृज्य पुनराचामति विद्युदसि वि मे पाप्मानं जह्यपोऽवभृथमभ्युपैमि मयि सत्यं गोषु मे व्रतमिति ॥ ५ ॥ कृते च धारावर्जमित्येतत्पर्युक्षणानन्तरं (४. १३. १२) यजमानो वाचं विसृज्य[1] विद्युदसीति पुनरप आचामति[2] · वाग्यमस्य पदार्थधर्मत्वात्तदन्ते विसर्गः । सत्येन व्रतमुपैमीति (४) व्रतशब्देन वाङ्नियम उच्यते · अतो मन्त्रलिङ्गादेवं ज्ञायते यदाचमनानन्तरं वाग्यमनमिति ।

उन्नयामीत्याह प्रातः ॥ ६ ॥ उन्नेष्यामीत्यस्य स्थाने उन्नयामीत्याह यजमानं प्रति क्षीरहोता ।

प्राक्सꣳस्थꣳ समित्पर्युक्षणं धारा च ॥ ७ ॥ प्रातरित्यनुवर्तते[3] · समिद्सीत्येतत्समिदाधानम् (४. १४. ३०) होमात्पूर्वभावि पश्चाद्भावि पर्युक्षणं च धारा च (४. १३. १६-१९) प्राक्संस्थं भवति प्रथमं गार्हपत्यस्य पर्युक्षणं ततो दक्षिणाग्निः ततः प्राक्संस्था धारा तत आहवनीयस्य पर्युक्षणमिति · एवं प्राच्यां संस्था भवति · तथोदकधारा प्राक्संस्थैव गार्हपत्यादारभ्याहवनीयं यावन्निनेया ।

उभयत्र वा ॥ ८ ॥[4] सायं प्रातश्च विकल्पेन ।

अग्निशब्दे सूर्यः ॥ ९ ॥ सायंहोममन्त्रेषु यत्र-यत्राग्निशब्दः प्रातर्होममन्त्रेषु तत्स्थाने सूर्यशब्दः प्रयोज्यः । अनेन सूत्रेण मन्त्रसमाम्नायः प्रकटीक्रियते अग्निहोत्रमन्त्रप्रकरणे ये सूर्यलिङ्गका मन्त्रास्ते प्रातर्होमे प्रयोक्तव्या इति · तेन गार्हपत्यदक्षिणाग्निपदस्थाने सूर्यपदप्रयोगो न भवति समाम्नायाभावात् · सूर्यज्योतिषम्[5] सूर्यो ज्योतिः सूर्यो वर्च इति ।

रात्र्युषसाङ्गेति वा ॥ १० ॥[6] सन्नू रात्र्येन्द्रवत्येत्यत्र (३. १०) रात्र्येत्यस्य

---

१) विष्णुशब्दोच्चारणादिना Mahâd. २) आचमनम् अवभृथमभ्युपैमीति मन्त्रलिङ्गात् ततोऽतीत्य निष्क्रमणम् Mahâd. ३) चकारात्प्रातः Mahâd. ४) उभयत्र वा प्राक्संस्थं Karka. ५) See Kâṇva Vâj. S. pag. १४. ६) रात्रिशब्दे उषसेति वा प्रयोगः अङ्गेति वा Karka. We expect रात्रा (i. e. रात्रिशब्दे) ऽउष° !